

Rus Sert ve Yumuşak Gücünün Kesişimi: Bir Eğitim Diplomasisi Örneği Olarak Akkuyu NGS Personel Yetiştirme Programları

Russian Hard and Soft Power Intersection: Akkuyu NPP Personnel Training Programs as an Example of Educational Diplomacy

Araştırma Makalesi / Research Article

Sorumlu yazar/
Corresponding author:
Büşra Selin Erdoğan

ORCID:
0009-0008-4619-9998

Geliş tarihi/Received:
31.10.2024

Son revizyon teslimi/Last
revision received:
04.12.2024

Kabul tarihi/Accepted:
17.12.2024

Yayın tarihi/Published:
23.12.2024

Atıf/Citation:
Erdoğan, B.S. & Erdoğan, B.
(2024). Rus sert ve yumuşak
gücünün kesişimi: Bir
eğitim diplomasisi örneği
olarak Akkuyu NGS personel
yetiştirme programları.
İletişim ve Diplomasi, 13,
131-149.

doi: 10.54722/
iletisimvediplomasi.1577240

Büşra Selin ERDOĞAN¹, Burak ERDOĞAN²

ÖZ

Eğitim diplomasisi, hükümetlerin dış politikaları doğrultusunda eğitimi planlamaları ve çeşitli uygulamalarla sürdürmelerini ifade etmektedir. Kavram, meşruiyetin önem kazandığı ağ toplumunda önemli bir yere sahip olup, doğrudan yumuşak güç ve kamu diplomasisi kavramlarıyla iç içedir. Bu çalışma kapsamında, Rusya'nın 2011 yılından itibaren Türkiye'de uygulamakta olduğu Akkuyu Nükleer Güç Santrali (NGS) Personel Yetiştirme Programları üzerine, eğitim diplomasisi perspektifinden uluslararası ilişkiler alanında sıklıkla başvurulan bir araştırma yöntemi olan 'vaka analizi' gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, olayların ve olguların yeterli bir bağlam kazanması adına, konuyla ilgili olan yumuşak güç, kamu diplomasisi ve eğitim diplomasisi kavramları açıklanmıştır. Burs programının Rusya açısından stratejik önemini anlaşılması adına Rusya'nın enerji politikasına ve kamu diplomasisi anlayışına da değinildikten sonra burs programı açık kaynaklardan erişilebilir bilgilerle incelenmiştir. Büyük ölçekte enerji rezerv fazlası olan Rusya, 1990'lı yıllardan sonra kaybettiği prestijini yeniden oluşturma sürecinde, küresel olarak artan enerji ihtiyacından faydalanmıştır. Rusya'nın kimi zaman enerjiyi bir sert güç unsuru olarak kullanımına ek olarak, eğitim diplomasisi gibi daha yumuşak bir alanda da stratejik adımlar attığı gözlemlenmektedir. Analiz sonucunda Rusya'nın, Akkuyu NGS Personel Yetiştirme Programlarını, dış politikasının önemli bir unsuru olan enerji politikasını destekleyecek şekilde kullandığı sonucuna ulaşılmıştır.

¹ Uzman Yardımcısı, T.C. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Ankara, Türkiye, selin.kartal@ytb.gov.tr, ORCID: 0009-0008-4619-9998

² Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye, brkerdogan@ankara.edu.tr, ORCID: 0009-0006-6211-0725

Rusya'nın, titiz adımlarla yürüttüğü burs programı ile stratejik açıdan kendi çıkarlarıyla uyumlu ve etkili bir eğitim diplomasisi faaliyeti yürüttüğünü belirtmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Akkuyu nükleer, eğitim diplomasisi, enerji, kamu diplomasisi, öğrenci hareketliliği

ABSTRACT

Education diplomacy refers to governments planning education in line with their foreign policy and implementing it through various practices. The concept, which is intertwined with soft power and public diplomacy, has an important share in the network society, where legitimacy has gained importance. In the scope of this study, the Akkuyu Nuclear Power Plant (NPP) Personnel Training Programs, which have been operated in Türkiye since 2011 by Russia, were examined by conducting a case study. Also, the concepts of soft power, public diplomacy and education diplomacy were explained to provide sufficient context. In order to understand the strategic importance of the scholarship program, Russia's energy policy and its approach to public diplomacy were touched upon, and the scholarship program was examined using open-source information. As a country with substantial surplus of energy reserves, Russia has benefited from the globally increasing demand for energy in the process of rebuilding the prestige lost after the 1990s. Along with its occasional use of hard power in the energy field, Russia has taken calculated steps in softer domains, such as education diplomacy. As a result, Russia is benefiting from the Akkuyu NPP Personnel Training Programs to support its energy policy, which is an important element of its foreign policy. It is fair to state that, through the scholarship program, Russia is conducting an effective education diplomacy activity that is compatible with its own interests.

Keywords: Akkuyu nuclear, education diplomacy, energy, public diplomacy, student mobility

EXTENDED ABSTRACT

Within the changing nature of power, new concepts around diplomacy have become more visible. The process of globalization has affected various areas from education to media. One of the new concepts, education diplomacy which has gained importance with globalization refers to governments planning education in line with foreign policy and continuing it with various practices. The concept, which is intertwined with soft power and public diplomacy, has an important share in the network society, where legitimacy has gained importance. There are various paths to gain legitimacy and one of them passes from a very traditional practice: education. With education, it is possi-

ble to convey a discourse and create legitimacy. With the rising need for legitimacy, policies focusing on conducting education diplomacy have varied. Russia, one of the centres of gravity in the system of global power has emerged with unique approaches, which has deep historical roots. As a reflection of the specific situation of Russia, an education diplomacy practice which contains energy, security and education has emerged. The intersection of these three fields have shown itself in a special scholarship programme, which focuses on training human resource for the Nuclear Power Plant in a cooperation with Türkiye, Akkuyu Nuclear Power Plant.

In the scope of this study, the Akkuyu NPP Personnel Training Programs which are operated in Türkiye since 2011 by Russia was examined via a case study, which is a frequently utilized method in the field of International Relations from an education diplomacy perspective. Akkuyu NPP Personnel Training Programs were initiated in 2011 due to the need for field experts to work in the nuclear power plant, immediately after the Akkuyu Nuclear Project was launched in 2010. The content of the announcement of this program has alternated over the years as the need for personnel numbers, fields and qualifications has changed. Within the scope of the research, the concepts soft power, public diplomacy and education diplomacy, which are relevant for the study were explained in order to provide a sufficient context for the programme. In order to understand the strategic importance of the scholarship program, Russia's energy policy and understanding of public diplomacy were mentioned and then the scholarship program was examined with open-source information. Russia has generated revenue by expanding its energy sector internationally, which are used to develop other sectors. The internationalization of higher education has also progressed in parallel with the country's economic development. In addition, it is seen that public diplomacy activities increased in the 2000s. In this field, institutions such as Rossotrudnichestvo, which has a tradition since the Soviet Union, come to the fore. In the study, institutions such as Rossotrudnichestvo and Russkiy Mir, which cooperate with universities are mentioned in particular. These institutions take part in various stages of selecting international students to study at Russian universities and aim to spread Russian culture to the world.

After explaining necessary information to provide context for the study, the website and social media of Akkuyu has been reviewed. As a result, it was concluded that Russia, which has a large surplus of energy reserves has benefited from the increasing global energy need in the process of rebuilding its prestige which was lost after the 1990s. In addition to this use of hard power, Russia has also taken strategic steps in a softer field such as education diplomacy. As a result of the case study, it was concluded that Russia used the Akkuyu NPP Personnel Training Programs to support its energy policy, which is an important element of Russian foreign policy. It is fair to state that Russia carries out an effective education diplomacy that is compatible with her own interests with the scholarship program which is carried out meticulously.

GİRİŞ

Ağ toplumunda meşruiyet, hiç olmadığı kadar önemlidir. Sayısal çağda uluslararası toplum ve gücün doğası değişmiş, yumuşak güç ve kamu diplomasisinin önemi bu duruma koşut olarak yükselmiştir (Gadjeva, 2022, s. 10). “Kalpleri ve zihinleri” kazanmanın önemi daha da artmıştır (Nye, 2020, s. 19). Çağımızda diplomatik ilişkiler, yalnızca yönetenler ya da güç sahipleri arasında bir müzakere süreci değil, çok boyutlu denklemlerin ve kırılğan dengelerin de dâhil olduğu bir sürece evrilmiştir³. Yumuşak güç, kamu diplomasisi ve pek çok benzer temelden hareketle oluşturulmuş kavram setleri, üzerine yoğunca düşünülen ve tartışılan konular hâline gelmiştir. Gücün tanımı ve doğası değişmiş, rızanın üretimi ve iç huzurun sağlanması, küresel siyasetin dengelerini belirleyen başlıca unsurlardan olmuştur.

Bu çalışma kapsamında, Rusya'nın Türkiye'deki eğitim diplomasisi faaliyetlerinden biri olan Akkuyu Nükleer Güç Santrali (NGS) Personel Yetiştirme Programları üzerine bir vaka analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma bağlamının anlaşılması adına diplomasi-nin dönüşen doğası ve temel kavramlar olan yumuşak güç, kamu diplomasisi, eğitim diplomasisi terimleri açıklanmış; ardından Rusya'nın Akkuyu NGS Personel Yetiştirme Programlarına ve yaklaşımına değinilmiştir.

Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi

Güç, tarihsel olarak insanlığın varlığındaki temel unsurlardan biridir. En sade tanı-mıyla başkalarını istenen sonucu elde etmek için etkilemektir (Nye, 2008, s. 94). Gele-neksel olarak bir ülkenin gücü savaşlarda ölçülürken günümüzde askerî vurgulardan uzaklaşmakta ve teknoloji, eğitim, iktisadi kalkınma gibi unsurlar önem kazanmakta-dır (Nye, 2023, s. 4). Bireysel ilişkilerden iktisadi ilişkilere, din ve siyaset odaklı tartışma-lardan diplomatik temaslara, yaşamın her alanında güç göstergeleri ve işaretlerini bul-mak mümkündür (Gün, 2023, s. 163). Tezahür alanının genişliği gibi gücün uygulanış şekli de geniş bir yelpazede mevcuttur çünkü güç, bağlamsaldır. Uygulandığı sistem, toplum veya yapıya göre değişiklik göstermekte ve değişikliklerden etkilenmektedir.

Ağ toplumunda ikna edilmesi gerekenler daha fazladır. Bu sebeple oluşacak veya değişecek güç dengelerinin belirlenmesi, daha geniş kitlelerin katılımını gerektirmek-tedir. İkili ilişkilere ek olarak farklı ülkelerin kamularının da etkilenmesi önem kazan-mıştır (Budak & Terzi, 2021, s. 230). Daha geniş kamuların katılımı ise daha derinlikli ve kapsamlı bir faaliyetler dizini, kalıcı fakat hızlı, verimli adımlar ve 'barışçıl' yöntemler gerektirmektedir.

³ Geleneksel anlamda diplomasi, dış politika hedeflerini barışçıl bir şekilde uygulamayı hedefleyen ve yalnızca bir devletin veya uluslararası bir örgütün resmî personeli ve temsilcileriyle yönetilen bir süreçtir (Heywood, 2015, s. 57).

Ülkelerin dış politikasını yöneten temel mekanizma olan diplomasi (Gadjeva, 2022, s. 10) güç etrafında yapılan yeni tanımlamalar ve hegemonya kurmak yahut hegemonyaya karşı çıkmak adına sunulan öneriler, geleneksel diplomasi anlayışında derin kırılmalara yol açmıştır. Bu kırılmalarda, ilkin Joseph Nye tarafından tanımlanan yumuşak gücün etkisi büyüktür. Nye'in yumuşak güç tanımıyla girişimcilik ve kültür gibi güçlerin öneminin de denkleme dâhil edilmesi, zaten anlamı üzerine mutabakata varılmayan diplomasi kavramını genişletmiş ve birçok farklı diplomasi anlayışının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Braun, 2020, s. 6).

Yumuşak güç, en temel tanımlamayla sert olmayan güçtür. Sert güç, askerî ve ikisadi gücü barındırmaktadır (Nye, 2020, s. 24). Bu güç tanımının aksine yumuşak güç, hedeflenen sonuca ulaşmak, süreç boyunca farklı kamuların desteğini ortak algılar ve değer yargıları vasıtasıyla kazanmaktır (Saraçlı, 2017, s. 275). Temel araçları; bilgi, kültür, toplum ve siyasete dayanan unsurlardan oluşmaktadır (Sönmezoğlu vd., 2017, s. 628).

Ülkelerin sahip olduğu yumuşak güç ile her ne kadar kamuoyu algısını şekillendirmek ve çeşitli kampanyalarla gerçekliğin ötesinde bir imaj oluşturmak mümkünse de bu algının gerçeklerle bağlantılı olması gerekir. Aksi takdirde, bilginin doğruluğundan emin olmanın da gizli kalmasının da aynı ölçüde zorlaştığı bir iletişim ortamında girişilen çabanın olumsuz etkileri kaçınılmazdır. Nasıl ki propagandanın işlevini yerine getirebilmesi için hedef kitlesinin beklentilerine karşılık gelmek (Maigret, 2019, s. 73) gibi bir ön koşulu varsa yumuşak gücün de uzun vadeli ve etkili olabilmesi için somut gerçekliklere dayanması ve sergilemek istediği görüntü ile tutarlı olması gerekmektedir.

Aktarılanlarla birlikte, yumuşak güç ile kamu diplomasisinin zaman zaman birbirlerini ikame eden kavramlar olarak kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu ikame, bir temele dayansa da iki kavramın birbirinden ayrı olduğu unutulmamalıdır. Yumuşak güç, siyasi bir güç tanımı iken kamu diplomasisi uygulamaya yönelik bir tanımlamadır. Yumuşak güç etki değil, etkinin kaynağıdır (Nye, 2008, s. 95) ve kamu diplomasisini de kapsayan bir çatı niteliğindedir (Günek, 2023, s. 211). İki kavramın odağında da kamuoyu bulunmaktadır ve hedeflenen amaçlar arasında benzerlik mevcuttur (Parim & Çetin, 2021, s. 30). Unutulmamalıdır ki iki kavram arasında her şeyden evvel düzlemsel bir fark vardır. Kamuoyunu etkilemeye yönelik her türlü kavramı birbirini ikame eder biçimde kullanmak neticede halkla ilişkiler, propaganda, reklam, yumuşak güç ve kamu diplomasisi gibi birbirinden farklı kavramları aynı şekilde algılama tehlikesini barındırmaktadır.

Geldiği nokta itibarıyla kamu diplomasisi; halkla ilişkiler ve uluslararası ilişkiler arasında bir kesişim noktası teşkil etmektedir (Yağmurlu, 2019a, s. 1269). Kavram, çeşitli kamularla iletişim kurmayı gerektirmesi sebebiyle halkla ilişkiler ile birçok benzer noktaya taşımaktadır (Özdora Akşak, 2020, s. 296). Hedeflenen genel çıktı, kamuoyunu ikna etmektir. Bu yönüyle propaganda ile de bir benzerlik taşımaktadır. Bununla birlikte

kamu diplomasisinin tanımı etrafında gelişen tartışmalar, kavramın uluslararası kamuoyunu etkileme çabaları olarak açıklanması yerine ilişki kurmaya yönelmiştir (Yağmurlu, 2019a, s. 1270). Küreselleşen dünyada etkilemek değil, 'ortak' anlatılarda ve değerlerde buluşmak daha uzun vadeli ve dengeli bir seçenek sunmaktadır.

Kamu diplomasisi, yumuşak gücün tesis edilmesi adına bir araçtır (Saraçlı, 2017, s. 279). Güçle yakından ilgilidir ve uluslararası toplumda yumuşak gücün kullanılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Gadjeva, 2022, s. 10). Hükümetler arası kurulan ilişkilerden çok daha fazlasıdır (Özdora Akşak, 2020, s. 296). Uzun süredir uygulanmaktadır ve Soğuk Savaş yıllarında 'rafine' edilmiştir. Günümüzde hâlâ değişmekte ve geliştirilmeye çalışılmaktadır (Simons, 2014, s. 440).

Küreselleşen dünya ve iletişim teknolojisindeki ilerleme, diplomasi ve uluslararası ilişkiler alanında kamuoyuna daha geniş bir alan açmış ve devletler yalnızca kendi ulusal kamuoyunu değil uluslararası kamuoyunu da hesaba katmak zorunda kalmışlardır (Cherkaoui & Mohyidin, 2020, s. 8; Yağmurlu, 2019b, s. 1368). Soğuk Savaş'ın ardından devletler, yumuşak güç unsurlarını devreye sokarak ülkelerin imajlarını sağlamlaştırmaya ve etkileşimlerini artırmaya çalışmıştır (Kodaz & Açıkalin, 2024, s. 269). İletişim teknolojisinde yaşanan gelişmeye koşut olarak, dış politikaya daha fazla merak duyan ve bilgiye daha hızlı ulaşabilen kitleler, diplomatik hedefler doğrultusunda önem kazanmıştır (Sönmezoğlu vd., 2017, s. 326).

Temeli, devletlerin ve devlet dışında kalan oyuncuların öz değerlerini dünyaya aktarmak olan kamu diplomasisi, disiplinler arası bir alandır. Bir ülkenin kültürel olarak varlık bulduğu sahayı genişletmek ve devletler arasında verimli ve uyumlu bir ilişki tesis etmek adına önemli bir araç hâline gelen kavram (Gadjeva, 2022, s. 10) yalnızca hükümet yahut devlet odaklı yürütülen bir süreç olmaktan çıkmıştır. Artık kamu diplomasisi; sivil toplum kuruluşları, kültürel örgütler, üniversiteler, diasporalar, baskı grupları, özel şirketler, lobiler, basın, iletişim kuruluşları ve vatandaşların da yer aldığı bir alandır (Kılınç & Ercan, 2020, s. 51).

Eğitim Diplomasisi

Kamu diplomasisinin yürütüldüğü alanlardan bir tanesi de eğitimidir (Kaya, 2019, s. 4). Küreselleşme hem eğitim hem de uluslararası ilişkiler üzerinde etkili olmuştur (Waithaka & Maluki, 2016, s. 1). 1990'lı yıllardan itibaren yükseköğrenime olan talep yükselmiş ve eğitim küreselleşmiştir (Saraç & Erdoğan, 2023, s. 257). Günümüzde eğitim, devletlerin dış politikaları kapsamında değerlendirilmektedir ve bu yönde çabalar artış göstermektedir (Akar & Gürkaynak, 2022, s. 146). Eğitim diplomasisi, son yirmi yıl içerisinde kamu diplomasisinin altında yoğun bir şekilde tartışılan kavramlardan bir tanesi olmuştur (Kıran & Açıkalin, 2021, s. 979).

Yumuşak gücün bileşenlerinden olan üniversiteler, araştırma merkezleri ve diğer yükseköğretim kuruluşları (Kalın, 2011, s. 9) eğitim diplomasinin temel unsurlarıdır. Eğitim diplomasisi; bir ülkenin, diğer ülkelerdeki kamular ile eğitim faaliyetleri üzerinden iletişim kurmasını ifade etmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2022, s. 20). Belirlenmiş stratejik hedefler, genel politika öncelikleri ile eş güdüm, eğitim ile ilgili faaliyet ve uygulamalar, eğitim diplomasisini oluşturan üç temel unsurdur (Akar & Gürkaynak, 2022, s. 144). Bu diplomasi türü ile eğitim yoluyla bir meşruiyet ve ortak anlayış oluşturulması hedeflenmektedir. Nitekim bir amacın meşru olduğuna inanmak, tehdit veya teşvik kullanılmadan bir şeyi yapmaya ikna olmaya yol açmaktadır (Nye, 2020, s. 21). Araştırma bursları, uluslararası üniversiteler, öğrenci değişim programları, yayımlanan makaleler ve kitaplar, bilimsel konferans ve toplantılar, kütüphanelere bağışlanan kitaplar ve eğitimin diğer pek çok alanı, bir paradigma belirleme ve söylem oluşturma mücadelesi barındırmaktadır.

Uluslararası kamuoyunu etkilemekle birlikte belirli alanlardaki seçkin grupları etkilemek, kamu diplomasisinin hedeflediği çıktılar arasındadır (Yağmurlu, 2021, s. 634). Değişim programlarını teşvik etmek, kamu diplomasisinde yaygın olarak kabul gören uygulamalardan bir tanesidir (Wang, 2020, s. 89). Seçkinlere ulaşmak veya seçkin bir zümre oluşturmak açısından eğitim diplomasisinin önemi yüksektir. Örneğin, 1946 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Truman'ın başlattığı Fulbright bursları, öğrenci değişimi vasıtasıyla "eğitim, kültür ve bilim sahalarında uluslararası iyi niyeti" öne çıkartmayı ve ortak bir anlayış geliştirerek, Amerikan vatandaşları ve 'diğerleri' arasında barışçıl ilişkiler tesis edilmesini hedeflemiştir (Bean, 2015, s. 31). Türk modernleşmesinin temel adımlarının da aynı eksende okunması mümkündür. Nitekim Türkler, din ve devlet işlerini ayırırken İngilizce kökenli secularism yerine Fransızca kökenli laïcisme kavramını kabul etmiştir⁴. Bu seçimi değerlendirmek çalışma kapsamının dışında olmakla birlikte, seçimi etkileyen faktörlerden bir tanesinin de Cumhuriyet'i kuran veya kuruluşuna fikrî katkılar sunan Türk münevverlerinin birçoğunun Fransa'da eğitim alması veya Fransız kaynaklardan dünyayı takip etmesi olarak göstermek mümkündür⁵. Bir başka uygulama ise ABD'nin Türkiye'de üniversite kurması ve kütüphanelere sunduğu destektir⁶.

⁴ Kavramlar etrafında karşılaştırma için Berkes'e başvurmak faydalı olacaktır (2012, ss.17-23).

⁵ Yusuf Akçura ve Ahmet Ferit Tek Paris'te bulunan Ecole Libre des Science Politique'te eğitim görürken (Temir, 1987, s.28; Ünal, 2008) Sadri Maksudi Arsal Sorbonne Université mezunudur. Türk sosyoloji geleneğinin öncülerinden Ziya Gökalp da Fransız düşünürler Auguste Comte ve Émile Durkheim'dan etkilenmiş (Georgeon, 2006, s.94) ve "Durkheim'in teorilerine dayanarak memlekette yeni fikirler" öne sürmüştür (Sertel, 2001, s.49).

⁶ ABD tarafından yürütülen yardım programının kapsamında gelen heyet, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin ders programını gözden geçirmiş ve Türk siyaset bilimi literatüründe Anglo-Amerikan kuramları ve kavramları yaygınlaşmaya başlamıştır (Tokgöz, 2000, s.22).

Eğitim diplomasisinin bir diğer çıktısı ise zaman zaman tıkanan diplomatik ilişkiler karşısında kolaylaştırıcı rolüdür. Nitekim 1975 sonrasında ABD ile Vietnam arasındaki ikili diplomatik ilişkiler yavaş ilerlerken Vietnam'daki Fulbright programı, siyasi faaliyetleri kolaylaştırıcı bir unsur olarak değerlendirilmiştir (Abuza, 1996, s. 624). Bununla birlikte değişim programlarının yalnızca eğitim diplomasisi odaklı olmadıklarının da altını çizmek gerekir. Hükûmetlerin değişim programlarını teşvik etmesinin birincil hedefi; iktisadi, teknolojik ve bilimsel ilerlemedir. İkincil hedef, genellikle gelişmekte olan ülkeler söz konusu olduğunda beşerî sermayeyi geliştirmek ve ülkelerine dönenlerin ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmasını sağlamak, üçüncül hedef ise kamu diplomasisi perspektifiyle kültürler arası ilişkiler tesis etmektir (Wang, 2020, s. 89). Bu yönüyle eğitim diplomasisi, hükûmetlerin diğer alanlarda kurguladığı stratejilerle de iç içedir.

Örneklerin her biri, dünyada ve Türkiye'de eğitim diplomasisinin önemine vurgu yapmak ve sonuçları üzerine düşünmek adına değerlidir. Nitekim bilim dünyasının günümüzdeki iktisadi ve siyasi durumunu, 'saygın' kabul edilen bilimsel dizinler, İngilizce kaleme alınmayan pek çok değerli araştırmacının görünürlüğü'nün 'olmaması' ve akademik atama yükseltme koşullarındaki Batı merkezli yaklaşımları, eğitim diplomasisini göz ardı ederek anlamlandırmak zordur. Bu sebeple eğitim diplomasisinin yalnızca ülke dışındaki kamuları etkilemek odaklı değil aynı zamanda ülke içerisinde de farklı ülkelerin ülke kamuoyuna olan müdahalelerine karşı koymak olarak değerlendirilmesi ve adım atılması gerekmektedir⁷.

Özetle eğitim diplomasisi, eğitimin tüm aktörlerini kapsar nitelikte yerel, ulusal ve uluslararası ölçekler barındırması sebebiyle çok katmanlı bir yapı arz etmektedir (Kaya, 2019, s. 5). Eğitim vasıtasıyla hükûmetler, ülkelerinin bir cazibe merkezi olmasını sağlamaya çalışmakta ve karar verme süreçlerinde söz sahibi olanları etkilemeyi hedeflemektedir (Özel, 2021, s. 947). Başlıca araçları, "yurt dışında açılan okullar, enstitüler, burslar, değişim programları, dil öğretimi, üniversite kürsüleri ve eğitim müşavirlikleri" olarak belirlemektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2022, s. 20). Kitle iletişim teknolojisinin güncel hâli göz önünde bulundurularak eğitim diplomasisi kavramının geniş bir çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir (Kıran & Açıkalin, 2021, s. 979). Çevrim içi eğitimler, sertifika programları, dil öğrenme platformları, sosyal medya ve video içerik platformları, bilimsel dergiler, raporlar ve eğitim yoluyla söylem ve meşruyet oluşturmaya fayda sağlayabilecek her türlü mecra, başarılı ve kalıcı bir eğitim diplomasisi yürütebilmek açısından önem kazanmıştır. Küresel ölçekte insanların haber almak için kısa süreli video içeriklere yönelme ve sosyal medyayı haber almak adına tercih edilen bir mecra olarak kabul etme eğilimi (Newman vd., 2024, s. 10) ise, gelecek günlerde eğitim diplomasisi bakımından yeni iletişim teknolojilerinin daha da önem kazanacağına ve asıl sınırlama olan zaman ve mekân sorunsalına çözüm sunacağına dair kanaat oluşturmaktadır.

⁷ Farklı kulvardan ilerleyen bir tartışma için (Saraç & Erdoğan, 2023).

YÖNTEM

Araştırma kapsamında, karmaşık durumların değerlendirilmesi ve analizi için çerçeve sunan (Heale & Twycross, 2018, s. 8) vaka analizi yönteminden faydalanılmıştır. Vaka analizi; belirli bir zaman aralığında bir olay, birey, program veya fenomenin yakından, derinlemesine betimlenerek incelenmesini ifade etmektedir (Gürgür, 2018, s. 98; Leedy & Ormrod, 2015, s. 271; Merriam, 2018, s. 40). Araştırmacının karmaşık ve geniş bir konu veya olguyu ele alıp onu yönetilebilir bir araştırma sorusu olarak daraltmasını sağlamaktadır. Olgu hakkında nitel veya nicel veri toplayarak araştırmacı, yalnızca bir veri türü kullanılarak elde edilebilecek olandan daha derinlemesine bir olgu içgörüsü kazanmaktadır (Heale & Twycross, 2018, s. 7). Bu yöntemle araştırmacının kontrol edemediği bir olgu veya olay, derinlikli bir şekilde incelenebilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 301). Genellikle vaka(lar) hakkında bilinenleri belirlemek için araştırma yapılmaktadır. Vakalar hakkında temel bir anlayış oluşturmaya ve araştırma sorularının geliştirilmesine yardımcı olan literatür, medya, raporlar ve daha fazlasının incelenmesini içerebilir (Heale & Twycross, 2018, s. 7).

Bu çalışma kapsamında, 2011 yılından itibaren Rusya'nın yürüttüğü bir eğitim diploması faaliyeti olan Akkuyu NGS Personel Yetiştirme Programları incelenmiştir. Nasıl ki her düşüncenin kendi dönemi, ortamı ve sahibiyile incelenmesi (Prélot, 1972, s. 108) gerekmekeyse, bu çalışmada da incelenen vakanın anlaşılabilmesi adına kuramsal bir temel oluşturulmuş, ardından Rusya'nın genel hatlarıyla eğitim diploması faaliyetleri ve bileşenleri açıklanmıştır. Bu aşamadan sonra, Rusya'nın eğitim diploması faaliyeti kapsamında değerlendirilen burs programı, Akkuyu NGS resmî internet sitesinin (akkuyu.com) çeşitli sayfa ve duyurularının incelenmesi ve sosyal medyada kuruluşun sayfalarının taraması betimlenerek açıklanmıştır.

Rusya'nın Eğitim Diploması ve Bileşenleri

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Rusya'nın yaşadığı değişim, yalnızca ülke sınırlarıyla kalmamıştır. Çeşitli zamanlarda farklı motivasyonlarla kapalı bir kutu imajı verilen ülkenin yaşamış olduğu siyasi dönüşüm, birçok farklı alan gibi ülke imajını ve marka inşasını da temelden etkilemiştir. Nüfusunu, askerî gücünü ve etki alanını görece kaybetmiş olan Rusya, Putin'in yönetime gelmesiyle birlikte yeni bir toparlanma sürecine girmiştir (Yılmaz, 2017, s. 806). Bu süreçte, eski Sovyet ülkelerinin 1990'lardan itibaren bağımsızlıklarını kazanarak Batı'nın etki sahasına kayması, Rusya'nın dağılma ile birlikte zayıflamış olan iktisadi ve siyasi araçlar haricinde kültürel ve dinî araçları da kulanmasını gerekli kılmıştır (Yiğit Gülseven, 2019, s. 34). Rusya, başta Batı'ya kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmış olduğu ülkeleri de kapsayacak şekilde bir kültür sahası belirlemiştir. Bu idealize edilmiş sahanın adı, 'Rus Dünyası'⁸ olmuştur. Kavram, etnik bir sınıflandırmayı değil; Sovyet mirasını, Rusça konuşan nüfusu ve Rusya'nın yol arkadaşı-

⁸ Русский Мир (Ru.)

larını kapsamaktadır (Laruelle, 2015, s. 23) fakat üzerinde uzlaşmış bir tanımı bulunmamaktadır.

Sovyet rejiminin; ideolojinin yayılması için doğal yollardan oluşturulmuş ve dostluk dernekleri, cephe örgütleri, kardeş şehirler gibi uygulamaları kapsayan kamu diplomasisi politikası 1990'larda terk edilmiş ve sonraki on yılda yeni bir politika inşa edilmek zorunda kalmıştır (Laruelle, 2015, ss. 9-12). Bu yeniden inşa sürecinde geçmişten gelen tecrübe tümünden bırakılmasa da güncel siyasi ve toplumsal gelişmeler göz önünde bulundurulurken farklı yollar takip edilmiştir. Rusya hem kendi tarihî ve siyasi gelişmelerinin kavram için elverişli olduğu hem de yumuşak güç kavramının yaygınlaştırıldığı yıllara tekabül eden 2000'li yılların ortalarından itibaren yumuşak güç kavramını kendine özgü bir anlayışla yeniden yorumlamıştır (Sergunin & Karabeshkin, 2015, s. 347). Ülkenin yeni bir sisteme adapte olmasının beklendiği Putin dönemine denk gelen 2000'li yıllarda, henüz siyasi sistemin tam anlamıyla oturmamış olması ve eski Sovyet ülkelerinde gerçekleşen renkli devrimler, Rusya'nın yakın çevre politikasını sorgulamasına sebep olmuştur (Laruelle, 2015, s. 10; Sergunin & Karabeshkin, 2015, s. 349). Rusya, popüleritesini kaybetme tehlikesi bulunan bu ülkelerde tekrar oyuna dâhil olmak için sivil toplum ve basın kuruluşlarına birtakım desteklerde bulunmuştur (Yiğit Gülseven, 2019, ss. 40-41).

Rusya'nın yumuşak gücü gündeme alması yalnızca yakın çevrede meydana gelen siyasi değişimlerden dolayı gerçekleşmemiştir. 2000'li yıllardan itibaren, Rusya'nın aslında yumuşak güç araçlarını kullanabilecek kadar ekonomik gücünün oluşmaya başladığı görülmektedir. 2000'li yıllarda yaşanan iktisadi kalkınma, dış politikadaki somut gelişmelerin yanında kamu diplomasisi faaliyetlerini de içine alan yumuşak güç çatısı altında nüfuz kazanmanın maddi olmayan boyutlarına alan açmıştır (Mäkinen, 2016, s. 183). İktisadi gelişmeler; ülkenin yeni sisteme uyum sağlaması için gerekli yeteneklerinin keşfine kaynak oluştururken, hükûmetin dünyaya entegre bir Rusya imajını oluşturmaya dair de güven sağlamıştır (Laruelle, 2015, s. 13).

Ülkenin yumuşak gücünün yükselmeye başladığı 2000'li yıllarda, bu gücü kurum-sallaştıran yapılar belirmiştir. Şubat 2005'te kurulan Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanlığı Yabancı Ülkelerle Bölgelerarası ve Kültürel İlişkiler Ofisi yakın çevreye yönelik politikanın kavramsallaştırmasında görev almıştır (Laruelle, 2015, s. 10). Bir diğer önemli kamu diplomasisi kurumu 2007'de Rus dili ve kültürünü yaymak amacıyla kurulan Rus Dünyası Vakfı (Chepurina, 2014, s. 62) olmuştur. Dünyadaki gelişmeleri Rus perspektifinden sunmayı amaçlayan devlet kanalı Russia Today (RT) 2005, Gorchakov Kamu Diplomasisi Destek Vakfı 2010 yılında kurulmuştur. Yine Rus akademisyenlerin eğitilmesi ve yükseköğrenimin uluslararasılaşması adına 2010'da kurulan (Mäkinen, 2016, s. 187) Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi, diğer kamu diplomasisi kurumlarına örnektir. Ek olarak, Rusya yalnızca dünyada yaygınlaşan yumuşak güç furçasına katılmak için yeni kurumlar oluşturmakla kalmamış, Sovyetler'de hâlihazırda mevcut bulunan geleneğin

devamını sağlamıştır. 1925'ten beri farklı isimlerle faaliyette bulunan Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlar ve Uluslararası İnsani İş Birliği için Federal Ajans (Rossotrudnichestvo) 2008 yılında bugünkü şeklinde adlandırılmış (Laruelle, 2015, s. 10) ve yeni gereklilikler doğrultusunda faaliyete başlamıştır.

Rusya'da, yumuşak güç alanındaki yeni adımlara paralel olarak eğitime de yeni bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Rossotrudnitchestvo 2009'dan beri doğrudan üniversitelerle çalışarak üniversitelerin küreselleşmesine destek sağlamıştır (Chepurina, 2014, s. 70). Bu iş birliği 2009 yılında, Rossotrudnichestvo ile Rusya Eğitim ve Bilim Bakanlığı arasında imzalanan bir anlaşma ile resmiyete dökülmüştür (Mäkinen, 2021, s. 170). Söz konusu anlaşma ile kurum, taleplerin değişiklik gösterdiği ülkelerde öğrenci kotalarını belirleyebilecek ve yabancı kamuoyuyla doğrudan iletişim kurabilecek konuma gelmiştir (Fominykh, 2020, s. 128). Bu durum Rusya'nın kamu diplomasisi faaliyetleri içerisine eğitim diplomasisini de dâhil ettiğinin bir göstergesiyken, ülkenin bu faaliyetlerine başlaması çok daha eskilere, Rus Çarlığı dönemine dayanmaktadır. İlk burs programlarını 1865'te başlatan Ruslar (Budak & Terzi, 2021, s. 234) yükseköğrenim sistemini diplomatik amaçlar için kullanmış ve hem Çarlığın çeşitli bölgelerinden gelen siyasi elitlere hem de diğer Slav devletlerinden gelenlere yükseköğrenim hizmetleri sağlamıştır (Chepurina, 2014, s. 68). Anlaşılmaktadır ki Rus devlet geleneği, eğitimin dış ve iç siyaset ile ilgisine dair uzun zamandır tasarrufta bulunmakta ve eğitim diplomasisini kullanarak seçkinlere hitap etmektedir.

Rusya'nın yükseköğrenimin uluslararasılaştırılması sürecindeki atılımı dış politika hedeflerinden bağımsız değildir (Mäkinen, 2016, s. 184). Bu durumun paralel yansımalarından biri de enerji sektöründe görülmektedir. Doğal kaynaklar açısından dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olan Rusya'nın zenginliğini oluşturan madenleri ve enerji kaynaklarının (Saray, 2010, s. 244) gelirin Rusya'nın yaşadığı iktisadi gelişimdeki yeri yadsınamayacak derecededir (Yılmaz, 2017, s. 807) ve ülke gösterdiği büyüme ivmesini petrol ve doğalgaz gelirlerindeki artışla gerçekleştirmektedir (Hook & Spanier, 2009, s. 331). 2000'li yıllardan sonra dünyanın önemli stratejik ve ekonomik merkezlerinden birisi hâline gelen ülke, artık bir askerî değil enerji süper gücüdür (Hill, 2006, s. 341). Aynı yıllarda Rusya yükseköğretimi diğer ülkelere entegre etme ve dünya pazarına açma konusunda da ilerleme katetmiştir. 2003 yılında Rusya'daki yükseköğrenimin Batı ülkeleriyle uyumlaştırılması adına önemli bir adım olan Bologna Sürecine katılım sağlanmıştır (Chepurina, 2014, ss. 68-69). Enerji sektöründeki somut ilerleme, ülke dış politikada yeni adımlar atarken sağlam bir zemin oluşturmuştur. Bu durum, eğitim diplomasisinin hükümetlerin diğer alanlarda kurguladığı stratejilerle de iç içe olduğuna bir örnektir.

2000'lerde Rusya'nın Yakın Çevre'de yükseköğretimi uluslararasılaştırmasıyla paralel şekilde ilerleyen enerji sektörü, Rusya'nın doğal kaynak bolluğuyla birlikte hem kendini hem de diğer sektörleri beslemiştir. Rusya'nın önemli enerji şirketleri etki sa-

hasındaki ülkelerde boru hatları ve işleme tesisleri, hidroelektrik santralleri inşa etmiştir (Laruelle, 2015, s. 10). Enerji sektöründe gerçekleşen yayılımın planlanması, ülkenin büyük stratejik hedeflerine uygun olarak uyarlanması, şirketlerin hukuki statülerinin sağlanması ve istihdam ve tedarik gibi enerji güvenliğinin ilk akla gelmeyen fakat hayati konuları üzerine düşünülmesini gerektirmiştir. Rusya'nın bu noktalarda her zaman aynı örüntüyü devam ettirdiğini söylemek mümkün olmamakla birlikte, Türkiye ve Akkuyu NGS örneğinde Rusya'nın hem yükseköğretimde hem de enerji sektöründe uluslararasılaşma hedefleri kesişmekte ve kendine has bir vaka sunmaktadır.

Akkuyu Nükleer Güç Santrali Personel Yetiştirme Programları

Akkuyu NGS, Türkiye'nin yıllardır gündeminde olan nükleer enerji projesinin hayata geçmiş ilk adımıdır. Türkiye'de 1960'lı yılların sonlarında nükleer enerjiyle ilgili çalışmalar başlamış ancak ilk nükleer santralin inşasına 12 Mayıs 2010 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu hükümetleri arasında imzalanan anlaşma ile başlanmıştır. Bu durum tesiste çalışacak, alanında uzman ve nitelikli personel ihtiyacının doğmasına da sebep olmuştur. Santralde alanında uzmanlaşmış personelin çalışmasını sağlayacak Akkuyu NGS Personel Yetiştirme Programları ise anlaşmanın imzalanmasının ardından 2011 yılında başlatılmıştır. Akkuyu NGS'nin çalışmalarına 2013 yılında başlanmış, ilk güç ünitesinin lisansı ise 2018 yılında alınmıştır (Akkuyu, n.d.a). 2018'den sonra tesisin çalışmalarının hızlandığını söylemek mümkündür.

İlk güç ünitesi lisansını 2018'de alan projede çalışacak uzmanların yetiştirilmesine 2011 yılında başlanmasını, eğitim programının yalnızca santral için personel yetiştirmekle açıklanamayacağını bir göstergesi saymak mümkündür. Türkiye'nin ilk nükleer santral projesi olan Akkuyu'nun o yıllar için belirsizlikleri barındırmasına rağmen Rusya, personel yetiştirme programlarıyla Türkiye'de el değmemiş ve potansiyel barındıran bir sektörde başat aktör hâline gelme fırsatını yakalamıştır. 2011 yılından itibaren süren programlar sonucu, Akkuyu Nükleer A.Ş. Genel Müdürü Anastasia Zoteeva'nın ifadesiyle, Rusya'da bu burs programlarından farklı yıllarda yararlanmış olan 319 Türk mühendis Akkuyu NGS projesinde çalışmaktadır (Akkuyu, 2024). Alanı domine eden personel sayısı ve sektördeki tekellik avantajını kullanabilen Rusya, bir eğitim diplomasından beklenen kamuoyu algısını şekillendirebilme, imaj ve meşruiyet oluşturma hedeflerine bu sayede erişebilme imkânını da bulmuştur.

Akkuyu NGS Personel Yetiştirme Programları, 6,5 yıllık eğitimlerini tamamlayıp tezlerini savunan ilk mezunlarını 2018 yılında vermiştir (AA, 2018). Türkiye'den Rusya'ya nükleer alanında eğitim almak için giden ilk gruplar, bir yıl hazırlık eğitimine ek olarak lisans derecesiyle mezun olmuştur. Bu sayede yabancı öğrencilerin Rusya'yı tercih etmemesindeki önemli faktörlerden biri olan dil engeli (Stukalova, vd., 2015, s. 280) söz konusu program içerisindeki öğrencilerin mesleki, teknik ve akademik Rusça öğrenmesiyle aşılmıştır.

Yıllar içerisinde alınan başvuruların ve eğitim süresinin projedeki ihtiyaca yönelik olarak değiştiği gözlemlenmektedir. Örneğin; öğrenciler ilk alımlarda lisans derecesi için Rus üniversitelerine başvururken, 2022 yılında T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Rusya Devlet Enerji Kurumu Rosatom ve Akkuyu Nükleer A.Ş. arasında imzalanan yükseköğretimde ortak eğitim programlarının geliştirilmesiyle ilgili protokol uyarınca; İstanbul Teknik Üniversitesi ve MEPHI Ulusal Nükleer Araştırmalar Üniversitesi arasında 1 yıl hazırlık ve 2 yıl yüksek lisans eğitimi olmak üzere ortak bir eğitim programı hazırlanmıştır (Akkuyu Nükleer, 2023). 2024 yılı ilanlarında da yüksek lisans programlarına başvuru alındığı görülmektedir. Rusya’da alınan lisansüstü eğitimin, gelecekte alan uzmanlarının eğitimi noktasında önemli bir başlangıç noktası teşkil edeceği değerlendirilmektedir. Kurguladığı eğitim diplomasisi ile Rusya, alanda sürdürülebilir katma değer sağlayan bir insan kaynağı oluşturarak Türkiye’de gelecekte de nükleer enerjide bir paradigma belirleme ve söylem birliği oluşturabilme fırsatı elde etmiştir.

Eğitim diplomasisinde bir diğer önemli çıktı uygulayıcı ülkenin cazibe merkezi hâline getirilmesidir. Yükseköğretimde bir cazibe merkezi olabilmek adına, tecrübeli olduğu bir alanı tercih eden Rusya’da 65 ülkeden 2.000’den fazla öğrencinin nükleer ve ilgili disiplinlerde eğitim aldığı belirtilmektedir (Rusya Dışişleri Bakanlığı Resmî Sitesi, 2023). İfade edilen sayılar, ülkenin nükleer enerji alanında gerçekleştirmiş olduğu eğitim diplomasisi faaliyetlerinin yalnızca Türkiye ile sınırlı kalmadığını göstermektedir. Örneğin, nükleer enerji tecrübesi bulunmayan veya kısmen bulunan Cezayir, Gana, Mısır, Zambiya, Kenya, Nijerya, Tanzanya, Uganda, Etiyopya ve Güney Afrika’dan öğrenciler de Rus üniversitelerinde nükleer enerji alanında eğitim almaktadır (Rosatom, 2019). Bu hedefle uyumlu şekilde Rusya, açmış olduğu ilanlarda alanda eğitim veren çeşitli üniversitelerin de tanıtımını yapmaktadır. 2025 yılı için ‘MPEI’ Ulusal Araştırma Üniversitesi ve ‘MEPHI’ Ulusal Nükleer Araştırmalar Üniversitesinin ilanında okullarla ilgili öğrencilerin ilgisini çekecek cazip bilgiler bulunmaktadır. Örneğin; ‘MPEI’ Ulusal Araştırma Üniversitesinin; “enerji, elektrik-elektronik ve bilgi teknolojileri alanında 12 enstitü, 100’den fazla araştırma laboratuvarı, deneysel imalat tesisi, eğitim amaçlı termik santral, ülkenin en büyük bilimsel kütüphanesi ve yenilenebilir enerji için Ar-Ge ve pilot proje uygulama tesisi bulunan ve bünyesinde 184’ü doktor ve 597’si doçent olan toplamda 1600’den fazla öğretim üyesi ve bilim insanı” barındıran bir yükseköğretim kurumu olduğu ifade edilmektedir. Bununla beraber, ‘MEPHI’ Ulusal Nükleer Araştırmalar Üniversitesinin “Rosatom Devlet Kuruluşunun stratejik ortağı olduğu ve bünyesinde 11 enstitü, laboratuvarlar, kütüphane ve teknopark barındıran bir üniversite” olduğu bilgisi yer almaktadır. Ayrıca Kazan Devlet Enerji Üniversitesinin (KSPEU) Rusya Federasyonu Bilim ve Yüksek Eğitim Bakanlığı’nın en iyi 100 yüksekokulu listesinde yer aldığı da belirtilmektedir (Akkuyu, n.d.b).

‘MEPHI’, ‘MPEI’ ve ‘KSPEU’ nükleer ve ilgili alanlarda yüksek lisans programları için fen, mühendislik ve enerji alanında lisans derecesine sahip öğrenciler, burs programına başvuru yapabilmektedir (Akkuyu, n.d.b). Rusya, Akkuyu’da istihdam edeceği per-

sonel için belirli ön koşullar getirmekte ve öğrencilere uluslararası düzeyde bir eğitim fırsatı sunmaktadır. Bu durum, çeşitli sebeplerle yükseköğrenimde bir cazibe merkezi hâline gelemeyen Rusya'nın enerji gibi ekonomisinde ve dış politikasında büyük yer tutan bir sektörden çift yönlü fayda sağlanmasına da olanak sağlamaktadır.

2024 yılında 'MEPhI' ve 'MPEI' için öğrenci alımları gerçekleşmiştir. 2025 yılı için yayımlanan ilana göre ise 'MEPhI'de Nükleer Fizik ve Teknolojiler alanında 21; 'MPEI'de Isı Enerjisi ve Isı Mühendisliği alanında 14, Elektrik Enerjisi ve Elektrik Mühendisliği alanında 7 kişi, Nükleer Enerji ve Termofizik alanında 7 kişi olmak üzere toplamda 28 kişilik; 2024'ten farklı olarak 'KSPEU'de Isı Enerjisi ve Isı Mühendisliği alanında 7 kişilik kontenjan bulunmaktadır. Akkuyu, başvuruların education-in-russia.com internet adresinde bulunan elektronik başvuru formu doldurularak çevrim içi olarak gerçekleştirilmesini talep etmiştir. Sonrasında, adayların uzaktan erişim ile kendi tercihlerine göre İngilizce, Türkçe veya Rusça olarak öğretim üyeleriyle yapılacak mülakata katılmaları beklenmektedir (Akkuyu, n.d.b). Verilecek eğitim için son aşamada yapılacak mülakat ile seçilen öğrencilerin program ve sürece uygunluğuna karar verilmektedir.

Programlara kabul edilen öğrenciler, "1 yılı teknik ağırlıklı Rusça eğitimi (TORFL-1 ve üzeri seviye), 2 yılı ana uzmanlık alanında yüksek lisans eğitimi olmak üzere toplamda 3 yıl" süren bir eğitim programına tabi tutulmaktadır. Eğitimin ardından öğrenciler, Rosatom Devlet Kuruluşunun eğitim ve tatbikat merkezinde uygulamalı eğitim almak üzere 1-3 ay arası bir süre kadar staj yapmakta ve bu aşamayı da başarıyla tamamlayan öğrenciler aldıkları eğitimin iki katı süreyle çalışma yükümlülükleri olmak üzere Akkuyu Nükleer A.Ş.'de istihdam edilmektedir (Akkuyu, n.d.b). Bu sayede hem Rusya kendisi için stratejik olarak yüksek önem sahibi Türkiye'de kendi bildiği ve yetiştirdiği isimlerle çalışmakta hem de Rus dilini daha geniş kitlelere yaymaktadır.

Neredeyse her burs programını öğrenciler için cazip hâle getiren, burs programları süresince ilgili ülkenin sunduğu imkânlardır. 2025 ilanı uyarınca program kapsamında öğrencilere yılda bir defa gidiş-dönüş imkânı, konaklama, burs, sağlık sigortası ve vize masraflarının karşılanması gibi fırsatlar sunulmaktadır (Akkuyu, n.d.b). Bu faaliyetler ile Rusya'nın başarı düzeyi yüksek Türk öğrencilere hem öğrencilik sürecinde hem de sonrasında kolaylık sağladığı görülmektedir. Gösterilen kolaylık, Rusya'nın, Akkuyu NGS için olabilecek en iyi düzeyde ve 'tanıdığı' insan kaynağıyla çalışmasını sağlamaktadır.

SONUÇ

Günümüzde güç tanımının değişmesiyle birlikte farklı güç anlayışları ve buna bağlı olarak gelişen yeni stratejiler ortaya çıkmıştır. Yumuşak gücü artırmak adına uygulanan çeşitli kamu diplomasisi faaliyetleri ve karar alıcıların bu alana gösterdikleri ilgi, eğitim diplomasisi gibi yeni uygulamaları beraberinde getirmiştir.

Rusya sert gücü gerektiğinde kullanılmaktan çekinmeyen bir ülke olmasına karşın, yumuşak güç unsurlarını da devreye sokmak çabasıdadır. Rusya'nın enerji sektörü kimi zamanlarda bir sert güç unsuru olarak görülmekle birlikte, söz konusu çalışmada eğitim diplomasisinin de marifetiyle bir yumuşak güç unsuruna evrilmiş durumda olduğu gözlemlenmektedir. Rusya'nın enerji politikasıyla uyum içinde yürütülen bir eğitim diplomasisi faaliyeti olması açısından Akkuyu NGS Personel Yetiştirme Programları yüksek önem taşımaktadır. Nitekim Rusya'nın temel amacı, enerji ve eğitim ile kendi perspektifinden stratejik önem taşıyan ülkelerle bağ kurmak ve ilişki geliştirmek yoluyla sürdürülebilir diyalog kurmaktır. Başarılı öğrencilere sağlanan kolaylıklarla birlikte, Akkuyu'da çalışacak personelin hem Rus enerji ekolünden etkilendiği hem de Rusça öğrendiği görülmektedir. Bu iki çıktı ile Rusya, Akkuyu gibi stratejik önemi yüksek bir operasyonda olabilecek en güvenilir ve verimli insan kaynağı ile çalışma fırsatı yakalamaktadır.

Hâlihazırda ülkenin köklü eğitim diplomasisi geçmişi, Akkuyu programında da kendisini göstermiştir. Rusya, enerji sektöründen elde ettiği ve yeni adımlar için kendisine dayanak sağlayan iktisadi gücü ile hem üniversitelerini uluslararasılaştırmak hem de Rus dilini sektör elitlerine öğretmek açısından başarılı bir politika izlemektedir ki bu ideolojik yayılma için oldukça önemli bir yer teşkil etmektedir. Fakat Sovyetler'in dağılması ile beraber, Rusya'nın hem maddi sayılabilecek nüfusa dayalı, askerî ve ekonomik gücü sarsılmış hem de meşruiyeti azalmıştır. Dolayısıyla, ülkenin 2000'li yıllarda yumuşak gücünü yeniden kurgulaması ve yeni stratejiler geliştirmesi gerekmiştir. Bu noktada ülkenin en çok gelir sağladığı sektörlerinden birisi olan enerji, bir sert güç unsurundan yumuşak güç unsuru hâline getirilmiştir.

Eğitimin ve bu program özelinde yükseköğrenimin, öğrenciye bir değer ve kavram seti sunduğu ve bu sayede kişiye, dünyaya dair bir perspektif kattığı göz önünde bulundurulursa, eğitimlerini almak üzere Rusya'ya giden Türk mühendislerin nükleer enerji alanında kendi ekollerini oluşturabilme potansiyelleri bulunduğu düşünülmektedir. Nitekim Akkuyu Nükleer A.Ş.'nin resmî internet sitesi ve sosyal medya hesapları üzerinden yapılan incelemede, şirketin çalışanlarına ve burs programından faydalananlara çok sayıda sosyal aktivite ve alan dışı etkinlik imkânı sağladığı da görülmektedir. Bu etkinlikler, Rusya ile doğrudan bağlantılı olan şirketin burslarından faydalanan grup ile şirket çalışanlarının, Rusya'nın eğitim diplomasisi ile elde etmek istediği ortak değerlerde buluşmasına imkân sağlamaktadır. Son olarak Rusya, mezkûr program ile birlikte bir yandan kendi dilini ve literatürünü Türkiye gibi stratejik bir ülkeden gelen öncü öğrencilere aktarırken, öbür yandan ise eğitim diplomasisi adına önem taşıyan yükseköğretim kurumlarını sürece doğrudan dâhil ederek kurumların sahip oldukları ağı genişletmektedir. Genişleyen mezun ağı, ilerleyen yıllarda farklı alanlarda yapılacak iş birliklerine de kapı aralamaktadır.

Neticede, günümüzde sıklıkla tartışılan ve önemi gittikçe artacak olan eğitim diplomasisinin Rusya'nın stratejik hedefleriyle paralel olarak yürütüldüğünü söylemek mümkündür. Rusya, Akkuyu NGS Personel Yetiştirme Programları ile hem kendisi için tarihî ve jeopolitik olarak kilit bir konumda olan Türkiye ile olumlu ilişkiler tesis etmekte hem de Türkiye'nin ilk nükleer santralinde çalışan uzmanları kendi anlayış ve müfredatı doğrultusunda eğitime tabi tutmaktadır. Bu program, Rusya'nın enerji politikasının dış politika açısından ne denli etkileyici bir unsur olduğunu göstermekle birlikte, ülkenin de elindeki imkânları olabildiğince verimli kullandığını işaret etmektedir. Sonuç olarak Rusya'nın, sıklıkla sert güç unsuru olarak kullandığı enerji kaynaklarının etkili bir eğitim diplomasisi aracı olarak Akkuyu NGS Personel Yetiştirme Programlarında vücut bulduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- AA. (2018). Akkuyu NGS'nin ilk Türk mühendisleri mezun oldu. Retrieved from <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/akkuyu-ngsnin-ilk-turk-muhendisleri-mezun-oldu/1087933> Erişim T.29.10.2024.
- Abuza, Z. (1996). The politics of educational diplomacy in Vietnam: Educational exchanges under Doi Moi. *Asian Survey*, 36(6), 618-631.
- Akar, E.& Gürkaynak, M. (2022). Ülke markalama bağlamında Türkiye'nin eğitim diplomasisine yönelik bir değerlendirme. *İletişim ve Diplomasi*, 7, 137-164.
- Akkuyu. (2024). Türkiye'de Akkuyu NGS personelinin yetiştirilmesi için öğrenci alımı ilanı yayımlandı. Retrieved from <https://akkuyu.com/tr/news/t-rki-ye-de-akkuyu-ngs-personeli-ni-n-yeti-ti-ri-imesi-i-i-n-renci-alimi-i-lani-yayimlandi> Erişim T.29.10.2024.
- Akkuyu. (n.d.a). Akkuyu Nükleer. Retrieved from <https://akkuyu.com/tr> Erişim T. 29.10.2024.
- Akkuyu. (n.d.b). Rusya'da eğitim. Retrieved from <https://akkuyu.com/tr/career/education> Erişim T. 02.12.2024
- Akkuyu Nükleer. (2023). Akkuyu NGS projesi kapsamında çift diplomalı yüksek lisans programı başlatılıyor!. Retrieved from https://www.instagram.com/p/CtlpcjlAsvq/?igsh=MWR6NjY0bnJtOHNjMQ%3D%3D&img_index=1 Erişim T. 29.10.2024
- Bean, H. (2015). Strategic communication and the marketization of educational exchange. *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace*, 4(2), 31-44.
- Berkes, N. (2012). Türkiye'de çağdaşlaşma (A. Kuyaş, Haz.). 18.baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Braun, S. L. (2020). Public relations as public diplomacy: The Royal Bank of Canada's monthly letter 1943-2003. New York: Routledge.
- Budak, M. M.& Terzi, H. M. (2021). Scholarship programs as public diplomacy tool and implementations in Turkic Council Countries. *Bilig 96 (TBMM'NİN 100. YILI ÖZEL SAYISI)*, 229-253.
- Chepurina, M. (2014). Higher education co-operation in the toolkit of Russia's public diplomacy. *Rivista Di Studi Politici Internazionali*, 81 (1 (321)), 59-72.

- Cherkaoui, T. & Mohyidin, R. (2020). Murder in the consulate: The Kashoggi affair and the Turkish-Saudi war of narratives. İstanbul: TRT World Research Centre.
- Fominykh, A. (2020). Russian public diplomacy through higher education. İçinde: A.A. Velikaya & G. Simons (Ed.), Russia's public diplomacy: Evolution and practice (ss. 119-132). Cham: Palgrave Macmillan.
- Gadjeva, N. (2022). Japanese public diplomacy in European countries: The Japan Foundation in Bulgaria and France. New York: Routledge.
- Georgeon, F. (2006). Osmanlı-Türk modernleşmesi 1900-1930 (A. Berktaş, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gün, A. F. (2023). Türk dış politikasında kültürel diplomasi pratiği: Yunus Emre Enstitülerinin kamu diplomasisine yönelik faaliyetleri. İletişim ve Diplomasi, 11, 157-177.
- Güneş, A. (2023). Kamu diplomasisinde küresel iş birliğinin imkân ve sınırları: Küresel kamu diplomasi ağının analizi. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 63, 210-227.
- Gürgür, H. (2018). Qualitative research methods. İçinde: A. Ersoy (Ed.), Research methods (ss. 95-119). Eskişehir: Anadolu University Press.
- Heale, R., & Twycross, A. (2018). What is a case study?. Evidence-based nursing, 21(1), 7-8.
- Heywood, A. (2015). Key concepts in politics and international relations. 2. Baskı, Londra: Palgrave.
- Hill, F. (2006). Moscow discovers soft power. Current History, 105(693), 341-347.
- Hook, S.W. & Spanier, J.W. (2009). American foreign policy since World War II. 18. baskı, Vaşington: CQ Press.
- Kalın, İ. (2011). Soft power and public diplomacy in Turkey. Perceptions: Journal of International Affairs, 16(3), 5-23.
- Kaya, M. (2019). Eğitim diplomasisi: Kavramsal bir çerçeve. Türkiye Eğitim Dergisi, 4(1), 1-12.
- Kılınç, M.C. & Ercan, M. (2020) Yumuşak güç unsuru olarak Filistin'in kamu diplomasisi faaliyetleri. Filistin Araştırmaları Dergisi, 7, 49-81.
- Kıran, Y. S.& Açıkalın, Ş. N., (2021). New tools of soft power: Turkey's education and science diplomacy. Hacettepe Eğitim Dergisi, 36 (4), 977-985.
- Kodaz, Ö.& Açıkalın, Ş. N. (2024). Yeni bir kamu diplomasisi uygulama alanı olarak gastrodiplomasi. Akademik Hassasiyetler, 11(25), 268-293.
- Laruelle, M. (2015). The Russian World. Russia's soft power and geopolitical imagination. Vaşington: Center For Global Interest.
- Leedy, P.D. & Ormrod, J.E. (2015). Practical research: Planning and design. 11. baskı, Londra: Pearson.
- Maigret, E. (2019). Medya ve iletişim sosyolojisi (H. Yücel, Çev.). 6. baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mäkinen, S. (2016) In search of the status of an educational great power? Analysis of Russia's educational diplomacy discourse, problems of post-Communism, 63 (3), 183-196.
- Merriam, S.B. (2018). Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Newman, N. & Fletcher, R. & Robertson, C.T. & Arguedas, A.R. & Nielsen, R.K. (2024). Reuters Institute digital news report. Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism.

- Nye, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94-109.
- Nye, J. S. (2020). *Yumuşak güç* (R. İnal Aydın, Çev.). 3. baskı, Ankara: BB101 Yayınları.
- Nye, J. S. (2023). *Soft power and great-power competition: Shifting sands in the balance of power between the United States and China*. Singapur: Springer.
- Özdora Akşak, E. (2020). Discursive construction of Syrian refugees in shaping international public opinion: Turkey's public diplomacy efforts. *Discourse & Communication*, 14(3), 294-313.
- Özel, M. (2021). Eğitim diplomasisi bağlamında uluslararası değişim programları: Erasmus+ programı örneği. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 11(3), 943-966.
- Parım, A., & Çetin, C. (2021). Bir kamu diplomasisi aracı olarak TRT Avaz ve milliyetçilik. *İletişim ve Diplomasi*, 5, 25-55.
- Prélot, M. (1972). *Politika bilimi* (N. Önol, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Rosatom, (2019). Rosatom: Bringing better education to Africa. Retrieved From <https://rosatomnews-letter.com/2019/12/02/rosatom-bringing-better-education-to-africa/> Erişim T. 01.12.2024.
- Rusya Dışişleri Bakanlığı Resmî Sitesi, (2023). Statement by the Head of the Delegation of the Russian Federation at the First Session of the Preparatory Committee for the 11th Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons. Retrieved From https://mid.ru/en/foreign_policy/news/1899782/ Erişim T. 02.12.2024.
- Saraç, B. & Erdoğan, B. Z. (2023). Üniversite sıralamaları ne söyle(me)z? Buz dağının görünen ve görünmeyen yüzü. *Yükseköğretim Dergisi*, 13(2), 257-271.
- Saraçlı, M. (2017). Güç unsurları çerçevesinde bir algı yönetimi unsuru olarak (yeni) kamu diplomasisi ve Türkiye. İçinde: B. Karabulut (ed.), *Algı Yönetimi*. (ss. 273-308). 2. baskı İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Saray, M. (2010). *Türkiye ve yakın komşuları*. 2. baskı, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Sergunin, A., & Karabeshkin, L. (2015). Understanding Russia's soft power strategy. *Politics*, 35(3-4), 347-363.
- Sertel, Z. (2001). *Hatırladıklarım*. 5. baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Simons, G. (2014). Russian public diplomacy in the 21st century: Structure, means and message. *Public Relations Review*, 40(3), 440-449.
- Sönmezoğlu, F., Arıboğan, D. Ü., Ayman, S. G. & Dedeoğlu, B. (2017). *Uluslararası ilişkiler sözlüğü*. 5. baskı, İstanbul: Der Yayınları.
- Stukalova, I., Shishkin, A. & Stukalova, A. (2015). Internationalization of higher education: a case of Russian universities. *Economics&Sociology*, 8(1), 275.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2022). *Kamu diplomasisi nedir?*. Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları.
- Temir, A. (1987). *Yusuf Akçura*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Tokgöz, O. (2000). Türkiye'de iletişim araştırması: Nereden nereye. *Kültür ve İletişim*, 3(2), 11-30.

- Ünal, Y. (2008). Ahmet Ferit Tek'in hayatı ve siyasi faaliyetleri (7 MART 1878 – 25 KASIM 1971). Tarih Okulu Dergisi, 1, 19-47.
- Waithaka, J. W. & Maluki, P. (2016). International education exchanges as a public diplomacy instrument. International Journal of Science Arts and Commerce, 1(3), 1-8.
- Wang, X. (2020). Winning American hearts and minds: China's image building efforts in the 21st century. Singapur: Springer.
- Yağmurlu, A. (2019a). Dijital diplomasi: Kamu diplomasisi çerçevesinden Avrupa Birliği üye ülkeleri ve Türkiye Dışişleri Bakanlıkları internet uygulamaları. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 7(2), 1267-1295.
- Yağmurlu, A. (2019b). Kamu diplomasisi bakımından spor diplomasisi. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 18(4), 1367-1380.
- Yağmurlu, A. (2021). Kamu diplomasisi aracı olarak arkeoloji: Zeugma örneği. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 76(3), 631-649.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 12. baskı Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2017). Uluslararası güvenlik: Teori, pratik ve gelecek. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Yiğit Gülseven, A. (2019). Geçmişten günümüze Ruskiy Mir (Rus Dünyası): Bir kimlik projesinden uluslararası politikaya. Avrasya Etüdüleri, 56(2), 33-52.

Yazar katkı düzeyi/Author contributions:

Makale Tasarımı: B.S. Erdoğan, B. Erdoğan. Literatür Taraması: B. Erdoğan. Veri Toplama ve Analiz: B.S. Erdoğan, B. Erdoğan. Sonuç: B.S. Erdoğan, B. Erdoğan. Son Okuma, Kontrol ve Sorumluluk: .S. Erdoğan, B. Erdoğan.

Design of article: B.S. Erdoğan, B. Erdoğan. Literature review: B. Erdoğan. Data acquisition and analysis: B.S. Erdoğan, B. Erdoğan. Conclusion: B.S. Erdoğan, B. Erdoğan. Final reading, checking and approval: B.S. Erdoğan, B. Erdoğan.

Hakem değerlendirmesi/Peer review:

Dış bağımsız/Externally peer reviewed

Çıkar çatışması/Conflict of interest:

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir/The author have no conflict of interest to declare

Finansal destek/Grant support:

Yazar bu makalede finansal destek almadığını beyan etmiştir/The author declared that this article has received no financial support.